

POSLANECKÁ
SNĚMOVNA
PARLAMENTU
ČESKÉ REPUBLIKY

PARLAMENTNÍ
INSTITUT

VYBRANÁ TÉMATA

Prezidentské a parlamentní volby v Turecku

Průběh voleb a jejich výsledky, politické a ústavní změny, principy kemalismu a politického islámu

Obsah:

PARLAMENTNÍ VOLBY 2018 4

VELKÉ NÁRODNÍ SHROMÁŽDĚNÍ A
VOLEBNÍ SYSTÉM4

PREZIDENTSKÉ VOLBY 2018..... 5

ÚSTAVNÍ ZMĚNY 2017 A POSÍLENÍ
PREZIDENTSKÉHO POSTAVENÍ6

PŘEHLED PREZIDENTSKÝCH KANDIDÁTŮ 7

Recep Tayyip Erdoğan.....7

Muharrem İnce7

Meral Akşener.....8

Selahattin Demirtaş9

Temel Karamollaoğlu.....10

Doğu Perinçek10

POLITICKÉ PRINCIPY KEMALISMU A SOUČASNÉ PROMĚNY TURECKÉ POLITIKY..... 11

POLITICKÝ ISLÁM13

TURECKO A EU 13

NÁZORY ERDOĞANOVÝCH
PROTIKANDIDÁTŮ NA EVROPSKOU
UNII14

POUŽITÉ ZDROJE A LITERATURA.. 15

Vybraná témata č. 07/2018

říjen 2018

autor: Kristína Kiššová

AKTUÁLNÍ VYDÁNÍ:	EDICE: VYBRANÁ TÉMATA
Název: Prezidentské a parlamentní volby v Turecku – Průběh voleb a jejich výsledky, politické a ústavní změny, principy kemalismu a politického islámu Autoři: Kiššová, K. Číslo: Vybraná témata č. 07/2018 Datum: říjen 2018	Typ edice: online, ISSN 2533-414X URL: http://www.psp.cz/sqw/ppi.sqw?d=3 První vydání edice: leden 2005 Frekvence vydání edice: nepravidelná Zaměření: aktuální témata relevantní pro činnost Parlamentu České republiky Jazyk: CZ
Klíčová slova: Turecko, kemalismus, politický islám, parlamentní volby, reforma ústavy, prezident, kandidát	Vydavatel: Kancelář Poslanecké sněmovny, Sněmovní 4, 118 26 Praha 1

PARLAMENTNÍ INSTITUT plní úkoly vědeckého, informačního a vzdělávacího střediska pro Poslaneckou sněmovnu, její orgány, poslance a Kancelář Poslanecké sněmovny, pro Senát, jeho orgány, senátory a Kancelář Senátu. Naše činnosti a produkty uvádíme níže.

Oddělení všeobecných studií	STUDIE Srovnávací studie Analytické studie	ODPOVĚDI NA DOTAZ Stručné odpovědi na dotazy členů Parlamentu	VYBRANÁ TÉMATA Studie zpracované k aktuálním problematikám	MONITORING Vybrané hospodářské měnové a sociální ukazatele	MIGRACE Přehled aktualit v oblasti migrace za vybrané období
	PŘEHLED SZBP Společná zahraniční a bezpečnostní politika EU	EUROZÓNA+ Přehled ekonomických událostí v EU	PODKLADY pro zahraničně politická jednání	PŘEDNÁŠKY pro zahraniční delegace, PS, Senát	
Oddělení pro evropské záležitosti	STANOVISKA kompatibility nevládních návrhů zákonů s právem EU	KONZULTACE k předkládaným vládním návrhům zákonů	DOKUMENTY EU Výběr z aktů a dokumentů EU zaslaných PS	ZPRÁVY Aktuální agenda v Bruselu	PODKLADY pro jednání výboru na mezinárodní úrovni
	INFORMAČNÍ STŘEDISKO Informace o činnosti Poslanecké sněmovny a prohlídky budov	ECPRD Spolupráce s Evropským centrem pro parlamentní výzkum a dokumentaci	PŘEDNÁŠKY pro Poslaneckou sněmovnu, pro školy, veřejnost	INFORMAČNÍ MATERIÁLY o fungování Poslanecké sněmovny, o legislativním procesu	ZÁPISY ze schůzí, seminářů, přednášek, kulatých stolů

Shrnutí

Příspěvek se věnuje analýze parlamentních a prezidentských voleb v Turecku v roce 2018. Prezidentské a parlamentní volby se v Turecku konaly v jeden den, 24. června 2018. Rozhodnout v nich mohlo 60 milionů oprávněných voličů, kteří si v parlamentních volbách zvolili téměř 43 % hlasů stranu AKP a v prezidentských volbách si z kandidátů vybrali téměř 53 % hlasů Recepta Tayyipa Erdoğan. První část se zabývá analýzou voleb do Velkého národního shromáždění Turecka, popisuje volební systém, relevantní politické strany ucházející se o voličské hlasy. Sleduje i souběžně s nimi konané prezidentské volby, s ohledem na kompetence a nově rozšířené pravomoci prezidenta na základě poslední změny ústavy a politické či názorové profily jednotlivých kandidátů. V druhé části je představena dosavadní národní ideologie Turecké republiky – kemalismus – v porovnání s ideologií a politikou současného prezidenta Erdoğan. Dále jsou vysvětleny hlavní principy politického islámu a nastíněny rozdíly mezi islamismem a fundamentalismem.

Obsah

PARLAMENTNÍ VOLBY 2018	4
VELKÉ NÁRODNÍ SHROMÁŽDĚNÍ A VOLEBNÍ SYSTÉM	4
PREZIDENTSKÉ VOLBY 2018	5
ÚSTAVNÍ ZMĚNY 2017 A POSÍLENÍ PREZIDENTSKÉHO POSTAVENÍ	6
PŘEHLED PREZIDENTSKÝCH KANDIDÁTŮ	7
<i>Recep Tayyip Erdoğan</i>	7
<i>Muharrem İnce</i>	7
<i>Meral Akşener</i>	8
<i>Selahattin Demirtaş</i>	9
<i>Temel Karamollaoğlu</i>	10
<i>Doğu Perinçek</i>	10
POLITICKÉ PRINCIPY KEMALISMU A SOUČASNÉ PROMĚNY TURECKÉ POLITIKY	11
POLITICKÝ ISLÁM	13
TURECKO A EU	13
NÁZORY ERDOĞANOVÝCH PROTİKANDIDÁTŮ NA EVROPSKOU UNII	14
POUŽITÉ ZDROJE A LITERATURA	15

Parlamentní volby 2018

Velké národní shromáždění a volební systém

Turecký parlament je v současnosti jednokomorový, s 600 členy¹ volenými přímo na období pěti let. Volební systém, využívaný v tomto zákonodárném sboru, je proporcionální s využitím d'Hondtovy metody přepočtu hlasů na mandáty a desetiprocentní uzavírací klauzulí na národní úrovni i na úrovni jednotlivých volebních obvodů. Turecko se územně člení na 87 volebních obvodů; 77 z nich kopíruje hranice administrativních provincií a čtyři největší turecká města se dále dělí na volební obvody následovně: Bursa a Izmir jsou rozděleny na dva a Ankara a Istanbul na tři obvody.² V každém z nich si podle jeho velikosti občané volí od dvou do třiceti pěti poslanců. Mimo svou zemi volí na zastupitelských úřadech více než tři miliony Turků. V aktuálních volbách tak mohli učinit od 7. do 19. června, aby byly jejich hlasy v termínu od 19. do 24. června odeslány volebním komisím do Turecka. Aktivní volební právo má v Turecku každý občan nad 18 let; aktivní volební právo lze odejmout osobě, která byla odsouzena za spáchání trestného činu včetně spolupráce s cizí mocí, nebo kvůli jejímu mentálnímu postižení.³

Kandidaturu na poslance může podat jen turecký občan po dovršení věkové hranice 25 let a dokončení povinné vojenské služby (platí jen pro muže), přičemž ho buď musí navrhnout politická strana, nebo nezávislý kandidát musí mít podporu voličů, jejichž počet je závislý na počtu obyvatel v daném volebním obvodě, a složit nevratnou peněžní zálohu v přepočtu ve výši 30 000 USD. Nezpůsobilá kandidovat je osoba v bankrotu, odsouzená za některé zločiny uvedené v ústavě nebo v situaci, že byla vězněna nejméně jeden rok. Veřejné funkce neslučitelné s výkonem poslaneckého mandátu jsou soudce, státní zástupce, člen Vyššího soudu, univerzitní profesor, člen Vyšší vzdělávací rady, státní úředník nebo státní zaměstnanec, příslušník ozbrojených sil a definovaný veřejný činitel.⁴

Důležitou novinkou, kterou přinesla úprava turecké ústavy po referendu konaném v roce 2017, bylo sdružování stran do volebních koalic na základě předvolební dohody. Desetiprocentní uzavírací klauzule se nově vztahuje na celou koalici, deset procent tak nemusí získat každá jednotlivá strana tvořící alianci. Politické strany ucházející se o voličské hlasy ve volbách do Velkého národního shromáždění Turecka v červnu 2018 byly sdruženy do dvou aliancí.

Lidová aliance:

- Strana spravedlnosti a rozvoje (*Adalet ve Kalkınma Partisi*, AKP)
- Strana nacionalistického hnutí (*Milliyetçi Hareket Partisi*, MHP)

Národní aliance:

- Republikánská lidová strana (*Cumhuriyet Halk Partisi*, CHP)
- Strana dobra (*İyi Parti*)
- Strana štěstí (*Saadet Partisi*, SP)

¹ Jejich počet byl z původních 550 navýšen na 600 jen tento rok, a to v důsledku ústavního referenda z roku 2017.

² @EuropeElects. Turkey: 87 Electoral Districts in Turkey [online]. 24. 6. 2018 [cit. 2018-08-08]. Dostupné z: <https://twitter.com/europeelects/status/1010795064048672768>.

³ URAS, Umut a CHUGHTAI Alia. Turkey election: All you need to know about the June 24 polls: Al Jazeera takes an in-depth look at the June 24 snap election in Turkey with all the major players. [online]. 24 June 2018 [cit. 2018-08-08]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/indepth/interactive/2018/06/turkey-elections-june-24-polls-180611104841735.html>.

⁴ TURKEY: Türkiye Büyük Millet Meclisi (T.B.M.M) (Grand National Assembly of Turkey) [online]. 12 July 2018 [cit. 2018-08-07]. Dostupné z: http://archive.ipu.org/parline-e/reports/2323_A.htm.

Nezařazeny v koalici zůstaly tři strany, které s novinkou o volebních aliancích nesouhlasily a do květnového termínu se tedy nepřihlásily k žádné z existujících aliancí a ani žádnou novou nevytvořily. Tyto strany ale nezískaly žádný mandát. Jednalo se o:

- Lidově demokratická strana (*Halkların Demokratik Partisi*, HDP)
- Strana svobodné působnosti (*Hür Dava Partisi*, zkráceně Hüda-Par, HP)
- Vlastenecká strana (*Vatan Partisi*, VP).

Tabulka 1 Výsledky parlamentních voleb 2018

Politická strana	Počet hlasů v %	Počet mandátů
AKP	42,6	295
CHP	22,6	146
HDP	11,7	67
MHP	11,1	49
İYİ PARTİ	10,0	43

Zdroj: Vlastní zpracování na základě Electionguide.org⁵

Prezidentské volby 2018

Prezident Turecké republiky je volen občany v přímých volbách na pětileté funkční období, přičemž může být zvolen maximálně dvakrát. Kandidát na prezidenta může v Turecku vzejít buď z poslanců Velkého národního shromáždění, kteří dovršili věku 40 let a vysokoškolského vzdělání, nebo z občanů Turecka, kteří splňují uvedené požadavky a zároveň splňují obecné požadavky volitelnosti na poslance Velkého národního shromáždění (viz výše). V obou případech pak musí kandidát pod svůj písemný návrh sesbírat podpisy dvaceti poslanců Velkého národního shromáždění.

Prezidentské volby jsou zahájeny již šedesát dnů před uplynutím funkčního období úřadujícího prezidenta a vítězem voleb se stává kandidát, který získá nadpoloviční většinu platných hlasů. Pokud žádný z kandidátů nezíská nadpoloviční většinu v prvním kole, koná se druhé kolo hlasování hned druhou neděli po prvním kole a do něj postupují dva kandidáti, kteří získali při prvním hlasování nejvíce hlasů. Ten z nich, který obdrží nadpoloviční většinu platných hlasů, se pak stává prezidentem. Pokud je zvolený prezident členem jakékoliv politické strany, je nutné, aby přerušil své členství, a pokud byl předtím členem Velkého národního shromáždění Turecka, jeho mandát zaniká.⁶

Tabulka 2 Výsledky prezidentských voleb 2018

Kandidát	Počet získaných hlasů v %
Recep Tayyip Erdoğan	52,6
Muharrem İnce	30,6
Selahattin Demirtaş	8,4

⁵ Republic of Turkey: Election for Türkiye Büyük Millet Meclisi (Grand National Assembly of Turkey) [online]. 2018 [cit. 2018-07-11]. Dostupné z: <http://www.electionguide.org/elections/id/3078/>.

⁶ Více informací na oficiálních stránkách prezidenta: Presidency Of The Republic Of Turkey: Duties and Powers [online]. 2018 [cit. 2018-08-08]. Dostupné z: <https://www.tccb.gov.tr/en/presidency/power/>.

Dále též YILMAZ, Battal. The Presidential System in Turkey: Opportunities and Obstacles. London: Palgrave Macmillan, 2018. ISBN 978-3319712666.

Kandidát	Počet získaných hlasů v %
Meral Akşener	7,3
Temel Karamollaoğlu	0,9
Doğu Perinçek	0,2

Zdroj: Vlastní zpracování na základě: Statista.com⁷

Ústavní změny 2017 a posílení prezidentských pravomocí

Opětovně zvolený prezident Erdoğan vstupuje do nového institucionálního uspořádání, které vyplynulo z referenda konaného v dubnu 2017. Referendum znamenalo posun od 143 let trvajících parlamentního systému vlády k systému prezidentskému. Současné reprezentativní pojetí funkce prezidenta je transformováno na vedoucí osobnost v čele vlády.⁸ Došlo k následujícím ústavním změnám:

- Došlo ke zrušení funkce předsedy vlády, v čele moci výkonné nově stojí prezident;
- Prezident může jmenovat ministry bez souhlasu parlamentu, přijmout některé zákony dekretem a ovlivňovat výši a účel vládních výdajů;⁹
- Prezident může bez souhlasu parlamentu vyhlásit mimořádný stav;
- Prezident rozšířil svůj vliv na jmenování soudců.¹⁰

V referendu o rozšíření prezidentských pravomocí hlasovalo 51,3 % voličů pro změnu a 48,7 % proti.¹¹ Těsná většina tureckých voličů tak rozhodla o udělení rozsáhlých pravomocí prezidentovi, prostřednictvím nichž podle názoru odborníků bude moct dojít k upevnění systému neliberální vlády. Tyto změny jsou z velké části považovány za reakci na pokus o převrat v červenci 2016. Erdoğan ale nadále tvrdí, že posílení prezidentských pravomocí modernizuje Turecko, zvýší efektivitu rozhodování a učiní zemi stabilnější a bezpečnější. Jeho největšími výzvami jsou upadající ekonomika, trvající konflikt v Sýrii a požadavky některých skupin reprezentujících kurdskou menšinu.

Mezinárodním dohledem nad průběhem voleb byla pověřena volební pozorovatelská mise Úřadu pro demokratické instituce a lidská práva (*Office for Democratic Institutions and Human Rights*, ODIHR) Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE), která konstatovala, že „voliči měli možnost volby, ale podmínky pro kampaň nebyly rovné”.¹² Přispěl k tomu i stále trvající výjimečný stav v zemi, který s sebou nese omezení svobody shromažďování a projevu jak na veřejných prostranstvích, tak v médiích. Na druhou stranu, komise uvádí jistý posun související s velmi vysokou volební účastí, širokým spektrem kandidátů a politických stran poskytujících do budoucna jistou alternativu, což bylo hodnoceno jako silná motivace tureckého lidu k demokratickým procesům, občanským svobodám a právnímu státu.

⁷ Statista. Preliminary results in the Turkish presidential election of 2018: as reported by the state-run news agency Anadolu. [online]. June 2018 [cit. 2018-08-06]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/873950/turkish-presidential-election-results/>

⁸ Turkey's Erdogan: Democracy's Savior or Saboteur? [online]. April 14, 2017 [cit. 2018-07-11]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2017/04/14/world/europe/turkey-erdogan-democracy-referendum.html>.

⁹ Turkey Government Budget [online]. 2001-2018 [cit. 2018-07-11]. Dostupné z: <https://tradingeconomics.com/turkey/government-budget>.

¹⁰ The Implications of Turkey's Referendum [online]. April 12, 2017 [cit. 2018-07-11]. Dostupné z: <http://www.electionguide.org/digest/post/17587/>.

¹¹ Erdogan Claims Vast Powers in Turkey After Narrow Victory in Referendum [online]. April 16, 2017 [cit. 2018-07-11]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2017/04/16/world/europe/turkey-referendum-polls-erdogan.html>.

¹² Statement by HR/VP Mogherini and Commissioner Johannes Hahn on the elections in Turkey [online]. 25.6.2018 [cit. 2018-07-11]. Dostupné z: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/47282/statement-hrvp-mogherini-and-commissioner-johannes-hahn-elections-turkey_en

Přehled prezidentských kandidátů

Recep Tayyip Erdoğan

Očekávaným vítězem prezidentského boje se stal Recep Tayyip Erdoğan, momentálně tedy zastává post dvanáctého tureckého prezidenta. Od roku 1994 byl starostou Istanbulu, později v roce 2001 založil politickou stranu AKP, která „navázala na reformní politiky ústavním soudem dříve zakázané islamistické Strany cti (*Fazilet Partisi*) a Strany blahobytu (*Refah Partisi*) bývalého premiéra Necmettina Erbakana, odstaveného armádou v roce 1997 pro narušení sekularismu země [...] dále navázala na některé konzervativnější i liberální formace z devadesátých let. Stala se postupně dominantní silou turecké politiky a symbolem ekonomického vzestupu Turecka. Zároveň začala být sekularisty obviňována z prosazování politického islámu, neo-otomanismu, autoritativnosti a korupce”.¹³ Erdoğan ale sám sebe dlouhodobě považuje za konzervativního demokrata. Stejně jako ve většině svých programových vyjádření i nyní voličům sliboval silnou ekonomiku (konkrétně pokles inflace, úrokových sazeb a snížení deficitu), sociální spravedlnost a „více demokracie” zároveň s posílením postavení země na mezinárodní scéně. Ve svém politickém programu uvádí, že po dvou předchozích ofenzivních operacích do Sýrie „podnikne Turecko nové vojenské operace podél svých hranic...Turecko neupustí od vyvíjení tlaku na teroristické organizace...k operacím Štít Eufratu a Olivová ratolest přidáme další. Naši vojáci jsou připraveni na nové mise”. Také ale přislíbil, že Turecko bude nadále pokračovat ve snaze o vstup do Evropské unie a že se vlastně tohoto cíle nikdy nevzdalo.¹⁴ Co se týče změny parlamentního systému na nový, prezidentský, Erdoğan argumentuje, že tyto nové síly mu umožní lépe řešit ekonomické problémy národa a umravnit kurdské rebely v jihovýchodním Turecku a také v sousedním Iráku a Sýrii. Turecké bojové jednotky budou dle jeho slov ale nadále osvobozovat Sýrii, aby se tři a půl milionu syrských uprchlíků v Turecku mohlo bezpečně vrátit domů.¹⁵

Muharrem İnce

Prezidentský kandidát Republikánské lidové strany (*Cumhuriyet Halk Partisi*, CHP) byl v této prezidentské kampani největším Erdoğanovým rivalem.¹⁶ Během svého působení v CHP se už dvakrát snažil získat místo stranického lídra a na předvolebních shromážděních po celé zemi svoje postoje i patřičně deklaroval. Bylo tomu tak i v květnu v Ankaře, kde strana oznámila jeho prezidentské ambice – on si ze saka sundal stranický odznak a nahradil jej odznakem s tureckou vlajkou se slibem, že on bude prezidentem všech.¹⁷ Erdoğanův největší možný rival zastával úřad poslance za provincii Yalova od roku 2002 až do července 2018, přičemž původní profesí byl učitel

¹³ ČEJKA, Marek. Turecké volby 2015: konec dominance AKP? [online]. 09.06.2015 [cit. 2018-07-22]. Dostupné z: <http://www.iir.cz/article/turecke-volby-2015-konec-dominance-akp>

¹⁴ Erdogan zveřejnil volební program. Budeme sa snažiť o členstvo v EÚ, tvrdí: Turecký prezident sľubuje sociálnu spravodlivosť či silnú ekonomiku [online]. 6.5.2018 [cit. 2018-07-22]. Dostupné z: <https://svet.sme.sk/c/20820008/erdogan-zverejnil-volebny-program-budeme-sa-snazit-o-clenstvo-v-eu-tvrdi.html#ixzz5MQngDorE>.

¹⁵ TOKSABAY, Ece a Tuvan GUMRUKCU. Turkey's Erdogan wins presidential election, opposition yet to concede [online]. JUNE 24, 2018 [cit. 2018-07-21]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-turkey-election/turkeys-erdogan-wins-presidential-election-opposition-yet-to-concede-idUSKBN1JJ16V>.

¹⁶ HARVEY, Benjamin. Erdogan Fights to Keep Power as Bloomberg Poll Shows Tight Votes [online]. 13. června 2018 [cit. 2018-08-07]. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-06-13/erdogan-fights-to-keep-power-as-bloomberg-poll-shows-tight-votes>.

¹⁷ Erdogan's challenger Ince wants to be 'everyone's president' [online]. 2018-06-24 [cit. 2018-07-12]. Dostupné z: <http://www.france24.com/en/20180624-erdogan-turkey-chp-challenger-ince-wants-be-everyones-president>.

a oblast školství pro něj i pro další rozvoj společnosti nadále zůstává klíčovým sektorem. Ince říká, že vzdělání by bylo pro něj jako pro prezidenta jednou z priorit a do budoucna se zasazuje o bezplatné, vědecké, sekulární a demokratické školství, čímž naráží na současné nerovné zacházení s teologickými a vědeckými školami.¹⁸ Ince nabíral na popularitě během své putovní kampaně zejména svým lidovým projevem – na jevišti tancuje tradiční turecké tance, prezentuje se jako pracovitý vesničan ze zbožné rodiny, razící ale moderní, sekulární politiku.¹⁹ Velkým politickým gestem Inceho bylo iniciování shromáždění na východě Turecka a návštěva dalšího protikandidáta Demirtaše ve vězení²⁰, čímž projevil solidaritu a zároveň si získal důležité hlasy zde žijící kurdské menšiny. K výsledkům voleb se pak Ince vyjádřil zcela jasně: „Budeme žít s následky toho, že v legislativě, soudnictví a vládě máme vládu jednoho člověka. Já budu ale nadále bojovat jako někdo, kdo získal hlas jednoho ze tří Turků.“²¹

Meral Akşener

Jedinou prezidentskou kandidátkou byla zakladatelka politické Strany dobra (*İyi Parti*), jejíž historie začala po vnitrostranickém rozkolu ve Straně nacionalistického hnutí (*Milliyetçi Hareket Partisi*, MHP), z níž kvůli opakujícím se neshodám s jejím předsedou a podpoře Erdoğanových reforem prostřednictvím loňského referenda o ústavních změnách odešla. Její politická kariéra ale začala již dříve ve straně Pravá cesta (*Doğru Yol Partisi*, DYP), jejíž členkou se Akşener stala v polovině 90. let 20. století. Právě s těmito etapami její politické kariéry byla i před prezidentskými volbami konfrontována, jednak kvůli působení ve straně MHP s krajně pravicovým, nacionalistickým programem odmítajícím vstup země do EU a také působení v DYP a skandálu Susurluk, v němž bylo odhaleno propojení politických stran, tajných služeb a organizovaného zločinu.²² Akşener byla po nuceném odchodu svého kolegy v důsledku tohoto skandálu jmenována do čela ministerstva vnitra. V jeho čele nesetřvala dlouho, neboť vedení armády v roce 1997 přinutilo celou vládu rezignovat.²³ Později zastávala funkci poslankyně za provincii Kocaeli a za Istanbul. Předvolební preference a průzkumy ukázaly, že Akşener oslovuje zejména voliče orientované na zlepšení podnikatelského prostředí a zároveň

¹⁸ Školy v Turecku jsou dvojího druhu. Teologickými se myslí školy s tradičním náboženským vzděláváním a vědeckými se myslí západní sekulární vzdělávání.

Více o Inceho názoru na vzdělání k nalezení zde: CHP presidential candidate Muharrem Ince pledges 'free education' [online]. May 28 2018 [cit. 2018-07-13]. Dostupné z: <http://www.hurriyetdailynews.com/chp-presidential-candidate-muharrem-ince-pledges-free-education-132481>.

¹⁹ Což není jen jeho subjektivní názor, ale také stranické přesvědčení, protože CHP je politickou stranou, která byla založena Mustafem Kemalem Atatürkem, prosazuje kemalismus, který je se všemi jeho šesti principy jako hlavní ideologií, popsán dále.

²⁰ WEISE, ZIA. Turkey's opposition might actually have a chance: Firebrand physics teacher brings the fight to Erdoğan in Sunday's snap election [online]. 6/21/18 [cit. 2018-07-13]. Dostupné z: <https://www.politico.eu/article/muharrem-ince-turkey-election-opposition-might-actually-have-a-chance/>.

²¹ SHAHEEN, Kareem. Muharrem Ince concedes defeat to Erdoğan in Turkey elections: CHP politician vows to continue fighting one-man rule in opposition during Ankara speech [online]. 25 Jun 2018 [cit. 2018-07-12].

Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2018/jun/25/muharrem-ince-concedes-defeat-to-erdogan-in-turkey-elections>.

²² KINZER, Stephen. Scandal Links Turkish Aides To Deaths, Drugs and Terror [online]. December 10, 1996 [cit. 2018-07-17]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1996/12/10/world/scandal-links-turkish-aides-to-deaths-drugs-and-terror.html>.

GUNTER, Michael M. Susurluk: The connection between Turkey's intelligence community and organized crime. *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence* [online]. 1998, 11(2), 119-141 [cit. 2018-07-17]. DOI: 10.1080/08850609808435368. ISSN 0885-0607. Dostupné z:

<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/08850609808435368>.

²³ A challenge to Turkey's Erdogan: She-wolf v Sultan [online]. Nov 16th 2017 [cit. 2018-07-12]. Dostupné z: <https://www.economist.com/europe/2017/11/16/a-challenge-to-turkeys-erdogan>.

nacionalisticky a silně nábožensky založené. Je přísně konzervativní a ostře vyhraněná vůči kurdským separatistům, v důsledku čeho je často srovnávána s Marine Le Pen, lídryní francouzské krajně pravicové politické strany Národní fronta. Sama turecká politička ale tuto podobnost odmítá: „Nečiníme politiku na základě rasy nebo etnického původu...naše definice národa je založena na sdílených vzpomínkách, sdílení vazeb a sdílených radostí²⁴.“ Dalším nepříjemným obviněním musela Akşener čelit ze strany provládních médií, která ji obvinila z vazeb na skupinu sympatizantů Fethullaha Gülen – údajně islamistickou sektu zodpovědnou za organizování protivládního převratu v létě roku 2016.²⁵ Tato média jsou pochopitelně kontrolována vládou současného prezidenta a podobných pokusů o diskreditaci Erdoğanových protikandidátů se objevilo mnohem víc.

Jarní průzkum ukázal, že podle tureckých voličů je vhodný čas pro novou středopravou stranu jakou je právě Strana dobra a její odhadované preference se pohybovaly nad desetiprocentní hranicí parlamentního kvora, což se se ve volebních výsledcích potvrdilo a tato politická strana získala ve Velkém národním shromáždění Turecka 43 křesel.²⁶

Selahattin Demirtaş

Další z prezidentských kandidátů zastupuje léta spornou kurdskou menšinu a je specifický zejména kvůli svému statusu; jednalo se o vazebně stíhaného politika. Po studiu práv a advokátské praxi zastával Demirtaş post člena Výkonného výboru Asociace pro lidská práva²⁷ v provincii Diyarbakır, kde se postupně stal předsedou. Během jeho vedení se asociace stále podrobněji věnovala vyšetřování a objasnění případů nevyřešených politických vražd. Svou politickou kariéru začal v roce 2007 jako člen Strany demokratické společnosti (*Demokratik Toplum Partisi*, DTP), za kterou byl poprvé zvolen členem tureckého parlamentu, přičemž jeho mandát stále trvá. Od roku 2008 působil ve Straně míru a demokracie (*Barış ve Demokrasi Partisi*, BDP) jako spolupředseda až do roku 2014, kdy tuto stranu turecká vláda rozpustila²⁸ kvůli údajnému napojení na Kurdskou dělnickou stranu (*Partiya Karkerên Kurdistanê*, PKK). Poté Demirtaş založil stranu se stejným ideologickým základem – levicově a sociálnědemokraticky orientovanou Lidově demokratickou stranu (*Halkların Demokratik Partisi*, HDP) zaměřenou přirozeně zejména na voliče kurdské národnosti. Demirtaş byl vzat do vazby a následně umístěn

²⁴MALSIN, Jared. Turkey's 'Iron Lady' Meral Akşener Is Getting Ready to Challenge Erdogan [online]. July 14, 2017 [cit. 2018-07-17]. Dostupné z: <http://time.com/4856463/turkey-meral-aksener-iron-lady-recep-tayyip-erdogan/>.

²⁵Sympatizanti Gülena, občanské hnutí v Turecku známé jako Hizmet (v překladu služba) bylo v květnu 2016 tureckou vládou formálně označeno jako teroristická organizace. Fetullah Gülen je svými následovníky považován za islámského duchovního vůdce prosazujícího tolerantní islám, který zdůrazňuje altruismus, skromnost, tvrdou práci a vzdělání. Svou ideologii šíří ve vlastních školách z důvodu, že mladí Turci se podle něj odklonili z duchovní cesty, ztratili víru a vzdělání je pro ně nejlepší odpovědí a způsobem k jejímu znovunalezení. Erdoğan a také Gülen sami sebe definují jako zbožné muslimy a oba se vyhrazují vůči sekularismu. Základním rozdílem je ale fakt, že Erdoğan se snaží o tureckou verzi politického islámu a Gülen se zasazuje spíše o duchovní nebo kulturní islám s cílem pozdvihnutí víru a morálku nad politiku.

Více informací k nalezení zde: Turkey coup: What is Gulen movement and what does it want? [online]. 21 July 2016 [cit. 2018-07-17]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-36855846>.

²⁶Meral Akşener: THE ARCH NATIONALIST [online]. 2018 [cit. 2018-07-12]. Dostupné z: <https://www.politico.eu/list/politico-28-2018-ranking/meral-aksener/>.

Republic of Turkey: Election for Türkiye Büyük Millet Meclisi (Grand National Assembly of Turkey) [online]. June 24, 2018 [cit. 2018-07-17]. Dostupné z: <http://www.electionguide.org/elections/id/3078/>.

²⁷Více o zaměření a práci mimovládní neziskové organizace Asociace pro lidská práva (İnsan Hakları Derneği, İHD) k nalezení na jejich stránkách: <http://ihd.org.tr/en/>.

²⁸Seznam a okolnosti rozpuštění nebo zrušení jiných tureckých politických stran lze najít zde: PIKE, John E. Political Parties [online]. 2000-2018 [cit. 2018-07-18]. Dostupné z: <https://www.globalsecurity.org/military/world/europe/tu-political-parties.htm>.

do vězení v Edirne v listopadu 2016, přičemž je obviněn z řady trestných činů včetně spolčení se s teroristickou organizací²⁹. Jeho prezidentskou kandidaturu oznámil předseda strany HDP na jednom z tradičních putovních shromáždění po zemi. Demirtaş se světem komunikuje a svou kampaň také vedl přes telefonáty s manželkou, která jeho vyjádření šíří dál: „Jsem mezi desítkami tisíc disidentů, na které se zaměřují trestněprávní opatření kodifikovaná v mimořádném stavu. Vláda dosud zahájila 102 vyšetřování a podala proti mně 34 samostatných obžalob. Pokud to půjde, jak mají v plánu, budu čelit trestu odnětí svobody na 183 let.“³⁰ Ačkoli je liberálním politikem, liberálně založení voliči ho nepodporují z důvodu jeho spojení s PKK a tedy s konfliktem v Sýrii, který je kromě stagnující ekonomiky druhým největším problémem Turecka.³¹ 24. června se pak u voleb ukázala důležitost kurdské menšiny a Demirtaş získal více než čtyři miliony hlasů, převážně z jihovýchodu země a jeho politické straně HDP se s velkým úsilím podařilo získat 11,7 % hlasů a 67 křesel v parlamentu.³²

Temel Karamollaoğlu

Po studiích ve Spojeném království se vrátil zpět do země a vstoupil do konzervativní islámské Národní strany spásy (*Millî Selâmet Partisi*, MSP) a stal se tak už v sedmdesátých letech členem tureckého parlamentu. Později byl zatčen z důvodu podezření z organizování protivládního puče a na několik let se z politického života stáhl. Znovu se do něj vrátil jako starosta a pak jako poslanec za svou provincii Sivas. Stejně jako ostatní politici vystřídal několik politických stran, vždy to však byly strany s konzervativní muslimskou ideologií. V roce 2001 stál u vzniku Strany štěstí (*Saadet Partisi*, SP), jejímž předsedou byl zvolen v roce 2016 a s jejíž podporou se v letošních prezidentských a parlamentních volbách ucházel o post prezidenta.³³ Jeho strana ale v parlamentních volbách nepřekonala desetiprocentní uzavírací klauzuli.

Dogu Perinçek

Studoval práva střídavě v Ankaře a Berlíně. Vstoupil do aktivní politiky už jako spoluzakládající člen komunistické strany s maoistickou ideologií (*Türkiye İhtilâlcî İşçi Köylü Partisi*, TİİKP), v devadesátých letech byl také při zrodu nové Strany pracujících (*İşçi Partisi*, IP), která se později v roce 2015 přeměnila ve Vlasteneckou stranu (*Vatan Partisi*, VP). V roce 2007 byl odsouzen švýcarským soudem za popření arménské genocidy, protože ji označil za „imperiální lež“. I přesto ale o osm let později vydal Evropský soud pro lidská práva rozhodnutí o ochraně jeho práva

²⁹Tak označují turecká média Kurdskou alianci, která vznikla před volbami v červnu spojením Hnutí svobody (*Azadi*), Kurdistánské strany svobody (*Parti Azadi Kurdistan*, PAK), Kurdské socialistické strany (*Parti Sosyalisti Demokrati Kurdistan*, PSDK) a Kurdistánské demokratické strany (*Partiya Demokrat a Kurdistanê*, PDK). Tato aliance je spojována s Demirtaşem a jeho politickou stranou HDP – jejich požadavky jsou velmi podobné a obě platformy jsou důležité pro budoucnost Kurdů, protože jde o právo Kurdů na sebeurčení, uznání kurdštiny jako oficiálního jazyka a všeobecné respektování práv menšin a žen.

Viz HDP nominates imprisoned former leader Demirtaş for presidency [online]. May 04 2018 [cit. 2018-07-12]. Dostupné z: <http://www.hurriyetdailynews.com/hdp-nominates-imprisoned-former-leader-demirtas-for-presidency-131350>.

³⁰DEMIRTAS, Selahattin. I Am Running for President in Turkey. From My Prison Cell.: Mr. Demirtas is the Peoples' Democratic Party's presidential candidate in Turkey. [online]. June 20, 2018 [cit. 2018-07-22]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2018/06/20/opinion/president-turkey-elections-demirtas.html>.

³¹DE BELLAIGUE, Christopher. Profile of Selahattin Demirtas [online]. November 4, 2015 [cit. 2018-07-22]. Dostupné z: <https://pulitzercenter.org/project/turkey-profile-selahattin-demirtas-election-pkk-hdp>.

³²Presidential Election Results; Parliamentary Election Statuses [online]. 2018 [cit. 2018-07-13]. Dostupné z: <http://www.hurriyetdailynews.com/turkey-elections-2018/>.

³³KURUBAS, Saim. Turkey's Elections: Who are the presidential candidates? [online]. May 31 2018 [cit. 2018-07-12]. Dostupné z: <https://www.trtworld.com/turkey/turkey-s-elections-who-are-the-presidential-candidates--17883>.

na svobodu projevu.³⁴ V roce 2013, během procesu známého jako Ergenekon, stanulo před tureckým soudem 275 lidí včetně bývalých armádních velitelů, politiků, novinářů a právníků, mezi kterými byl i Perinçek s výčtem všech trestů dohromady rovnajících se 117 let.³⁵ Na jaře 2014 byl Perinçek propuštěn, což mělo vliv i na vnitřní politickou situaci – dlouhodobá aliance hnutí Gülen a strany AKP se rozpadla a ve stejném okamžiku Perinčekův vliv začal prudce růst a on zformoval novou alianci se svým bývalým nepřítelem, dnes už přiznaným blízkým známým, prezidentem Erdoğanem. Odpovědí na jejich spojenectví je fakt, že Erdoğan i Perinçek se navzájem potřebují, což se projevilo i během prezidentských voleb, kde Perinçek nakonec po sesbírání sto tisíc podpisů tureckých obyvatel kandidoval jako nezávislý, bez oficiální podpory politické strany, získal hlasy devadesáti osmi tisíc Turků, ale zabránil tím tomu, aby je dostali někteří z reálných, výše jmenovaných Erdoğanových protikandidátů.³⁶

Politické principy kemalismu a současné proměny turecké politiky

Turecká republika je založena na principech kemalismu, které shrnují ideologii a smýšlení Mustafy Kemala Atatürka³⁷, zakladatele a prvního prezidenta Turecké republiky.³⁸ Kemalismus představuje oficiální ideologii státu a je shrnut v šesti bodech, které byly jmenované ve stanovách Kemalovy strany CHP v roce 1935, a později v roce 1937 byly také zapracovány do turecké ústavy. Jedná se o následující principy:

- Republikanismus stanovuje, že jedinou vhodnou formou existence tureckého státu z hlediska zájmů lidu je republika jako protiklad monarchie, sultanátu nebo chalífátu. Sám Kemal se po pádu Osmanské říše stal z vrchního velitele ozbrojených sil prezidentem nové republiky. Prvním jeho krokem byla změna hlavního města z Istanbulu na Ankaru z důvodu, aby turecká metropole už nikdy nemohla být obsazena z moře.³⁹
- Nacionalismus zdůrazňuje identifikaci občanů s politickým národem namísto s náboženstvím. Dle tohoto principu každý člověk, narozený v Turecku, je považován za Turka, bez ohledu na etnicitu a náboženství.
- Populismus zdůrazňuje nadřazenost zájmů (politického) národa nad zájmy jednotlivých partikulárních skupin. Populismus znamená prosociální orientaci kemalismu a tedy fakt, že stát má být prospěšný pro lidi a orientovaný na jejich potřeby.
- Etatismus zdůrazňuje rozhodující úlohu státu v ekonomice, státní kontrolu klíčových odvětví a státní vlastnictví klíčových podniků. Dle tohoto principu kemalismu může ekonomický a technologický pokrok zabezpečit nejlépe stát.
- Sekularismus představuje vytlačení islámu (a obecně jakéhokoli náboženství) z veřejného politického života⁴⁰ a důslednou kontrolu státu nad náboženstvími. Tento původní turecký laicismus je v protikladu se sekularizmem západního typu, kde stát a církve jsou dvě samostatné entity.

³⁴ VENEZIANI, Leonardo. IF ERDOĞAN HAS A BOSS, IT MUST BE DOĞU PERİNÇEK [online]. 11/02/2018 [cit. 2018-07-22]. Dostupné z: <http://www.vocaleurope.eu/if-erdogan-has-a-boss-it-must-be-dogu-perincek/>.

³⁵ ČTK. Turecký soud účtuje s pučisty, stovky lidí posílá do vězení - některé na doživotí [online]. 5. 8. 2013 [cit. 2018-07-12]. Dostupné z: <https://zahranicni.ihned.cz/c1-60374860-ergenekon-turecko-erdogan-basbug-dozivoti>.

³⁶ Presidential Election Results; Parliamentary Election Statutes [online]. 2018 [cit. 2018-07-13]. Dostupné z: <http://www.hurriyetdailynews.com/turkey-elections-2018/>.

³⁷ Přívlástek Atatürk – v překladu otec všech Turků, získal ke svému jménu jako politický lídr, zakladatel a první prezident spolu s nebývalým respektem, trvajícím dodnes.

³⁸ Ač myšlenky existovaly s jeho nástupem do funkce prezidenta, kemalismus jako ucelená ideologie a občanské hnutí vzniklo až po jeho smrti, ve formě nepřímé kritiky jeho nástupce.

³⁹ Mustafa Kemal Atatürk: Vytváranie moderného tureckého štátu. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2018-08-08]. Dostupné z: https://sk.wikipedia.org/wiki/Mustafa_Kemal_Atat%C3%BCrk.

⁴⁰ Mezi mnohé změny patřily například nahrazení latinské abecedy arabštinou (v písemné turečtině to bylo významným krokem a usnadnilo to učení a šíření jazyka), přijetí gregoriánského kalendáře (1925), čímž Turci v daném momentu přeskočili ze svého původního 14. století dle muslimského kalendáře do 20. století dle nového,

- Reformismus/revolucionismus znamená přihlášení se ke společensko-politickým a ekonomickým změnám v zemi, nahrazení tradičních institucí moderními a přebírání vzorů v moderních státech tehdejší doby.⁴¹

Kemal/Atatürk měl být ztělesněním vůle národa a každý jeho počín byl chápán v souladu s tím, co si přál lid. Vše, co činil, bylo považováno za akt legislativy nebo rozhodnutí kabinetu, a proto byl ve své činnosti opatrný a umírněný. Kemal/Atatürk nebyl tak zcela ateista, ale spíše deista, který věřil v racionální teologii, ale popřel absolutní pravdu islámu. Z taktických důvodů na počátku své politické kariéry uznal islám jako nejnovější a nejdokonalejší ze všech náboženství a sám si ho oblíbil, ale nikdy jej neprezentoval jako základ jakýchkoliv politických rozhodnutí nebo činů.⁴²

V prvních sedmi desetiletích od vzniku republiky mělo šest z devíti prezidentů, počínaje Kemalem/Atatürkem, vojenskou minulost. Kemal/Atatürk a po jeho smrti v roce 1938 i jeho následovník İnönü (Atatürkův dřívější nejbližší vojenský spolupracovník) rozhodovali o osudu země v podstatě systémem vůdčí osobnosti. Kemal/Atatürk vyzval armádu zříct se politického vlivu. I přes to ale ozbrojené síly zasáhly do politiky v tureckých dějinách nejméně třikrát (1960, 1971, 1980). Ačkoli všechny zásahy proběhly za různých okolností, ospravedlněním vždy byly Kemalovy/Atatürkovy ideje podporovat národní jednotu a demokratický řád.⁴³

Erdoğan měl již dlouho ambice nahradit osobu Atatürka jako vůdce země. Jeho postoje se ale v některých bodech od původních principů a ideálů kemalismu odchyľují. Místo západních a demokratických hodnot Erdoğan zdůrazňuje před republikánskou tradicí otomanismus a islámské kulturní dědictví v novém sekulárním modelu. Erdoğan také v průběhu let své vlády provedl důsledné reformy – nastartoval ekonomiku, výrazně podpořil cestovní ruch a zeslabil moc a roli armády ve státě.⁴⁴ Snižování vlivu armády v zemi proběhlo také v souvislosti se směřováním země do EU (viz dále).

Dle principů kemalismu by měl stát přijmout sociální, ekonomické a politické standardy moderních liberálně-demokratických systémů. Avšak v zemi stále přetrvávají nevyřešené lidskoprávní otázky spojené s uznáním a právy kurdské menšiny či popírání arménské genocidy. Strana AKP, která je konzervativní politickou stranou nábožensky zakořeněnou, je stranou s největší voličskou podporou. V praxi to tak znamená odklon od kemalistických vizí a příklon ke konzervativnější podobě budoucího vývoje.⁴⁵

zrušení nošení pokrývky hlavy fezu (1925), který reformátoři považovali za znamení feudalismu či kulturní zaostalosti, zákaz pro imámy nosit kněžský oděv mimo místa bohoslužeb (1934), přijetí používání příjmení místo titulů (1934) a nahrazení původního pátku novým dnem odpočinku nedělí (1935).

Více informací zde: ENCYCLOPÆDIA BRITANNICA. Kemalist policies [online]. 2018 [cit. 2018-08-08]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Turkey/Kemalist-policies>.

⁴¹ PIRICKÝ, Gabriel. Turecko - stručná historie států. Praha: Libri, 2006. ISBN 80-7277-323-2.

⁴² TUNÇAY, Mete. "Kemalism." In The Oxford Encyclopedia of the Islamic World. Oxford Islamic Studies Online. Aug 8, 2018. Dostupné z: <http://www.oxfordislamicstudies.com/article/opr/t236/e0440>.

⁴³ Political Role of the Military [online]. 2000-2018 [cit. 2018-08-08]. Dostupné z: <https://www.globalsecurity.org/military/world/europe/tu-military-politics.htm>.

⁴⁴ WEISE, Zia. Erdoğan, the new Atatürk: A nearly century-old reverence for the father of modern Turkey is being replaced by a doctrine shaped by and centered on its president. [online]. 12/26/16 [cit. 2018-08-08]. Dostupné z: <https://www.politico.eu/article/recep-tayyip-erdogan-new-ataturk-turkey-coup-eu/>.

⁴⁵ ZAHEDI, Dariush a BACIK, Gokhan. Kemalism Is Dead, Long Live Kemalism: How the AKP Became Ataturk's Last Defender [online]. April 23, 2010 [cit. 2018-08-08]. Dostupné z: <https://www.foreignaffairs.com/articles/turkey/2010-04-23/kemalism-dead-long-live-kemalism>.

Politický islám

Obecně bývá islám jako náboženství ztotožňován s jinými pojmy, třeba islamismus, fundamentalismus či politický islám. Z tohoto důvodu je důležité definovat, že muslimem je věřící a islamistou aktivista šířící své přesvědčení různými způsoby dále.⁴⁶ Fundamentalismus je návrat k původním kořenům víry. Všichni fundamentalisté (nejen islámští, fundamentalisté se vyskytují v každém náboženství, každé ideologii) jsou přesvědčeni o pravosti své víry a jakoukoli jinou považují za falešnou. O fundamentalismu jako o politické ideologii lze hovořit až ve stádiu, když se na náboženském základu přetváří společnost a náboženské skupiny usilují prosadit svá pravidla prostřednictvím legislativy do společenského života ve státě. Strukturu, funkce a cíle takových skupin fundamentalistů můžeme definovat následovně:

- Nejsilnější postavení a monopol pravdy v hnutí má vůdce;
- Organizace funguje na přísném autoritativním řízení;
- Existují ostré hranice dělící toto hnutí od venkovního světa;
- Silný důraz na dodržování striktních pravidel a trestů v každodenním chování se členů.⁴⁷

Užší specifikací je politický islámský fundamentalismus, který si dle definice staví za cíl vytvořit stát s vůdčím postavením (islámského) náboženství nad politikou. Takový stát se nazývá teokratickým, protože v osobě svého vůdce zosobňuje jednotu duchovní i politické autority. V případě islámu se za teokratický stát považuje chalífát. Koncept chalífátu je součástí muslimské historie i nynější náboženské představy. Tato představa zahrnuje využití všech prostředků k dosažení cílů duchovního a politického vůdce nebo skupiny kolem něj, i s důsledkem negativního obrazu náboženství.

Poslání obnovit chalífát otevřeně prohlašuje teroristická organizace Islámský stát (*Islamic State of Iraq and Syria*, ISIS). Chalífát v pojetí ISIS byl a je fantazie, mýtus ideologického subjektu islámského státu, který neustále násilně rozšiřuje své území.⁴⁸

Turecko a EU

Již od založení moderního Turecka v roce 1923 byla země definována jako sekulární demokracie úzce napojená na tehdejší západoevropské demokracie. Turecko patřilo také mezi zakládající členy OSN a je i dnes členem důležitých mezinárodních organizací jako Severoatlantická aliance (*North Atlantic Treaty Organization*, NATO), Rada Evropy (*Council of Europe*, CoE), Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (*Organisation for Economic Co-operation and Development*, OECD).

Již od roku 1959 se země snažila navázat hospodářskou spolupráci s někdejší Evropským hospodářským společenstvím (EHS), předchůdcem dnešní EU. Na summitu EU v Helsinkách v prosinci 1999 byl Turecku udělen status kandidátské země. V roce 2004 pak Evropská rada rozhodla o zahájení přístupových jednání s Ankarou za specifických, předem určených podmínek, kterým byl podpis protokolu rozšiřující Ankarskou dohodu z roku 1963 (úprava vzájemných vztahů mezi tehdejší EHS a Tureckem) o deset nových členských států EU včetně řecké vlády Kypru, což by se rovnalo implicitnímu uznání této vlády poprvé od rozdělení ostrova v roce 1974. Přístupová jednání mohou být přerušena v případě porušování hlavních principů EU. Kromě

⁴⁶ Není vyloučeno, že tak dělá i na úrovni politických stran, zejména v Turecku je jako islamistická definována i strana AKP založená Erdoğanem. Více informací k nalezení v slovníku pojmů publikace: ROY, Olivier. Turkey today: a European country?. London: Anthem Press, 2005. ISBN 978-1843311737.

⁴⁷ ALMOND, Gabriel A, R. Scott APPLEBY a Emmanuel SIVAN. Strong religion: the rise of fundamentalisms around the world. Chicago: University of Chicago Press, c2003. ISBN 978-0226014982.

⁴⁸ ROY, Olivier. Who are the new jihadis?: Biographies of 'homegrown' European terrorists show they are violent nihilists who adopt Islam, rather than religious fundamentalists who turn to violence [online]. 13 Apr 2017 [cit. 2018-08-10]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/news/2017/apr/13/who-are-the-new-jihadis>.

samotného rámce přístupových jednání EU od Turecka očekává, že před vstupem do Unie znormalizuje své vztahy se všemi sousedními zeměmi, zejména s Řeckem, Kypru a Arménií.⁴⁹ Turecký parlament tento protokol dodnes neratifikoval a země nadále brání vstupu lodí a letadel z Kypru na své území.

Přístupová jednání začala 3. října 2005. Od roku 2016 jsou ale přístupová jednání přerušena. Podle průzkumů veřejného mínění obyvatelům členských států EU na Turecku nejvíce vadí nedostatečné demokratické zázemí zabraňující svobodě projevu, právům žen, náboženské a etnické svobodě, silný vliv armády, korupce a také fakt, že Turecko by po vstupu do Unie jako relativně chudá země čerpalo finanční prostředky z unijního rozpočtu. Výzkum veřejného mínění Evropské komise Eurobarometr obsahuje následující vyjádření postojů občanů členských států EU ve vztahu k Turecku:

- Turecko částečně patří do Evropy geograficky (56 %).
- Turecko částečně patří do Evropy historicky (40 %).
- Členství Turecka v EU by posílilo bezpečnost regionu (33 %).
- Kulturní rozdíly mezi Tureckem a členskými státy EU jsou natolik markantní, že neumožňují přistoupení Turecka k EU (61 %).
- Přistoupení Turecka by omladilo stárnoucí evropskou populaci (29 %).
- Turecké členství by výrazně podpořilo přistěhovalectví do vyspělejších zemí EU (66 %).
- Pro vstup do EU do deseti let bude muset Turecko systematicky respektovat lidská práva (85 %).
- Pro vstup do EU do deseti let bude muset Turecko významně zlepšit stav své ekonomiky (77 %).⁵⁰

Názory Erdoğanových protikandidátů na Evropskou unii

Erdoğanův názor na EU je zřejmý a plyne z něj současný stav jednání Turecka a této instituce, jak bylo popsáno výše. V následující části jsou prezentována vyjádření postojů zbývajících pěti Erdoğanových protikandidátů k budoucímu směřování vztahu Turecka a EU:

- Muharrema İnce vstup Turecka do EU podporuje, několikrát již toto odhodlání zdůraznil a zároveň ale poukázal na fakt, že cesta Turecka k Evropě nezačala s nástupem Erdoğanovy AKP k moci, ale mnohem dříve, koncem třicátých let minulého století. Ve svých vyjádřeních je ale přeci jen opatrný, což může být z důvodu obavy podpory sekularistického a nacionalistického volebního obvodu CHP.
- Pravicová kandidátka Meral Akşener považuje za nutné zmírnění evropské legislativy a zavedení bezvízového styku pro turecké občany. Jediná ženská kandidátka se dokáže ztotožnit i s případným členstvím v EU, jelikož si uvědomuje, že je to dlouhodobý cíl zahraniční politiky Turecka, ale také obviňuje tureckou vládu z dvouznačnosti svého postoje k EU, říká: „Brusel si velmi dobře uvědomuje nezdvořilý postoj Ankary k uskutečnění potřebných reforem, které by ukončily zbývajících 29 kapitol přístupového procesu...jakmile hlavní turečtí politici plně pochopí a adaptují hodnoty jako humanismus, demokracie, občanské svobody a lidská práva, aniž by ztratily základy anatolských hodnot, brány Evropy se nakonec Turecku otevřou⁵¹“.
- Selahattin Demirtaş je znám dlouhodobou podporou přístupu k EU. Jak již bylo zmíněno výše, mezi jeho priority patří dodržování lidských práv, demokracie, právní stát a zároveň připouští, že současné tempo přístupu je nedostatečné. Zrovna tak vidí několik nedostatků i v EU. Unii považuje za neoliberalní demokracii bruselské byrokracie, navíc s odkazem na rostoucí separatismus určitých

⁴⁹Kandidátske krajiny [online]. 2006-2018 [cit. 2018-07-15]. Dostupné z:

http://www.europkaunia.sk/kandidatske_krajiny.

⁵⁰ Podrobné výsledky a také výsledné odpovědi dle jednotlivých členských států (tehdy EU25 a zvláště výsledky průzkumu veřejného mínění z Bulharska, Rumunska, Chorvatska, Turecka a Komunita kyperských Turků) k nalezení: EUROBAROMETER 66: PUBLIC OPINION IN THE EUROPEAN UNION [online]. September 2007 [cit. 2018-08-07]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/eb/eb66/eb66_en.pdf.

⁵¹ ERALP, Doğa Ulaş. What do Turkey's other presidential candidates think about the EU? [online]. May 30 2018 [cit. 2018-07-12]. Dostupné z: <https://ahvalnews.com/turkey-elections/what-do-turkeys-other-presidential-candidates-think-about-eu#>.

regionů (Severní Irsko, Katalánsko, Baskicko) značně politicky nestabilní. Podle něj tak EU nezaručuje dodržování práv menšin.

- Temel Karamollaoğlu, tradiční islamista, skutečně dlouhodobě zastává postoj proti integraci Turecka do EU a v minulosti jej neváhal nazvat civilizačním projektem, do kterého většinová muslimská země jako Turecko nikdy patřit nebude. Je ale za jistou revizi vztahů k tomuto společenství. Zastává v zemi populární, i když ne celkem reálný, názor o privilegovaném partnerství Turecka a EU v obchodě, investicích, cestování a dalších politických vztazích s odvoláním se na příklad Norska a současné snahy Spojeného království.
- Doğu Perinçek je bývalý maoista, který zůstává věrný jediné politické linii celý život. Ta je ovšem v hlubokém rozporu s hodnotami EU a členstvím v Unii. Je přesvědčený eurasianista, jedinou správnou cestu vidí směrem k Moskvě a všechny euroatlantické politické struktury a systémy označuje za „imperialistické“.

Navzdory neutrálním či srdečnějším názorům lze konstatovat, že členství Turecka v EU nepatří k hlavním cílům žádného z tureckých prezidentských kandidátů.⁵²

Použité zdroje a literatura

@EuropeElects. Turkey: 87 Electoral Districts in Turkey [online]. 24. 6. 2018 [cit. 2018-08-08]. Dostupné z: <https://twitter.com/europeelects/status/1010795064048672768>

A challenge to Turkey's Erdogan: She-wolf v Sultan [online]. Nov 16th 2017 [cit. 2018-07-12]. Dostupné z: <https://www.economist.com/europe/2017/11/16/a-challenge-to-turkeys-erdogan>

ALMOND, Gabriel A, R. Scott APPLEBY a Emmanuel SIVAN. Strong religion: the rise of fundamentalisms around the world. Chicago: University of Chicago Press, c2003. ISBN 978-0226014982.

ČEJKA, Marek. Turecké volby 2015: konec dominance AKP? [online]. 09.06.2015 [cit. 2018-07-22]. Dostupné z: <http://www.iir.cz/article/turecke-volby-2015-konec-dominance-akp>

ČTK. Turecký soud účtuje s pučisty, stovky lidí posílá do vězení - některé na doživotí [online]. 5. 8. 2013 [cit. 2018-07-12]. Dostupné z: <https://zahranicni.ihned.cz/c1-60374860-ergenekon-turecko-erdogan-basbug-dozivoti>

DE BELLAIGUE, Christopher. Profile of Selahattin Demirtas [online]. November 4, 2015 [cit. 2018-07-22]. Dostupné z: <https://pulitzercenter.org/project/turkey-profile-selahattin-demirtas-election-pkk-hdp>

DEMIRTAS, Selahattin. I Am Running for President in Turkey. From My Prison Cell.: Mr. Demirtas is the Peoples' Democratic Party's presidential candidate in Turkey. [online]. June 20, 2018 [cit. 2018-07-22]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2018/06/20/opinion/president-turkey-elections-demirtas.html>

ENCYCLOPÆDIA BRITANNICA. Kemalist policies [online]. 2018 [cit. 2018-08-08]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Turkey/Kemalist-policies>

ERALP, Doğa Ulaş. What do Turkey's other presidential candidates think about the EU? [online]. May 30 2018 [cit. 2018-07-12]. Dostupné z: <https://ahvalnews.com/turkey-elections/what-do-turkeys-other-presidential-candidates-think-about-eu#>

⁵² Tamtéž.

Erdogan Claims Vast Powers in Turkey After Narrow Victory in Referendum [online]. April 16, 2017 [cit. 2018-07-11]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2017/04/16/world/europe/turkey-referendum-polls-erdogan.html>

Erdogan's challenger Ince wants to be 'everyone's president' [online]. 2018-06-24 [cit. 2018-07-12]. Dostupné z: <http://www.france24.com/en/20180624-erdogan-turkey-chp-challenger-ince-wants-be-everyones-president>

EUROBAROMETER 66: PUBLIC OPINION IN THE EUROPEAN UNION [online]. September 2007 [cit. 2018-08-07]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/eb/eb66/eb66_en.pdf

GUNTER, Michael M. Susurluk: The connection between Turkey's intelligence community and organized crime. International Journal of Intelligence and CounterIntelligence [online]. 1998, 11(2), 119-141 [cit. 2018-07-17]. DOI: 10.1080/08850609808435368. ISSN 0885-0607. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/08850609808435368>

HARVEY, Benjamin. Erdogan Fights to Keep Power as Bloomberg Poll Shows Tight Votes [online]. 13. června 2018 [cit. 2018-08-07]. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-06-13/erdogan-fights-to-keep-power-as-bloomberg-poll-shows-tight-votes>

HDP nominates imprisoned former leader Demirtaş for presidency [online]. May 04 2018 [cit. 2018-07-12]. Dostupné z: <http://www.hurriyetdailynews.com/hdp-nominates-imprisoned-former-leader-demirtas-for-presidency-131350>

CHP presidential candidate Muharrem İnce pledges 'free education' [online]. May 28 2018 [cit. 2018-07-13]. Dostupné z: <http://www.hurriyetdailynews.com/chp-presidential-candidate-muharrem-ince-pledges-free-education-132481>

Kandidátske krajiny [online]. 2006-2018 [cit. 2018-07-15]. Dostupné z: http://www.europa.sk/kandidatske_krajiny

KINZER, Stephen. Scandal Links Turkish Aides To Deaths, Drugs and Terror [online]. December 10, 1996 [cit. 2018-07-17]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1996/12/10/world/scandal-links-turkish-aides-to-deaths-drugs-and-terror.html>

KURUBAS, Saim. Turkey's Elections: Who are the presidential candidates? [online]. May 31 2018 [cit. 2018-07-12]. Dostupné z: <https://www.trtworld.com/turkey/turkey-s-elections-who-are-the-presidential-candidates--17883>

MALSIN, Jared. Turkey's 'Iron Lady' Meral Aksener Is Getting Ready to Challenge Erdogan [online]. July 14, 2017 [cit. 2018-07-17]. Dostupné z: <http://time.com/4856463/turkey-meral-aksener-iron-lady-recep-tayyip-erdogan/>

Meral Akşener: THE ARCH NATIONALIST [online]. 2018 [cit. 2018-07-12]. Dostupné z: <https://www.politico.eu/list/politico-28-2018-ranking/meral-aksener/>

Mustafa Kemal Atatürk: Vytváranie moderného tureckého štátu. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2018-08-08]. Dostupné z: https://sk.wikipedia.org/wiki/Mustafa_Kemal_Atat%C3%BCrk

PIKE, John E. Political Parties [online]. 2000-2018 [cit. 2018-07-18]. Dostupné z: <https://www.globalsecurity.org/military/world/europe/tu-political-parties.htm>

PIRICKÝ, Gabriel. Turecko - stručná historie států. Praha: Libri, 2006. ISBN 80-7277-323-2.

Political Role of the Military [online]. 2000-2018 [cit. 2018-08-08]. Dostupné z: <https://www.globalsecurity.org/military/world/europe/tu-military-politics.htm>

Presidency Of The Republic Of Turkey: Duties and Powers [online]. 2018 [cit. 2018-08-08]. Dostupné z: <https://www.tccb.gov.tr/en/presidency/power/>

Presidential Election Results; Parliamentary Election Statuses [online]. 2018 [cit. 2018-07-13]. Dostupné z: <http://www.hurriyetdailynews.com/turkey-elections-2018/>

Republic of Turkey: Election for Türkiye Büyük Millet Meclisi (Grand National Assembly of Turkey) [online]. June 24, 2018 [cit. 2018-07-17]. Dostupné z: <http://www.electionguide.org/elections/id/3078/>

ROY, Olivier. Turkey today: a European country?. London: Anthem Press, 2005. ISBN 978-1843311737.

ROY, Olivier. Who are the new jihadis?: Biographies of 'homegrown' European terrorists show they are violent nihilists who adopt Islam, rather than religious fundamentalists who turn to violence [online]. 13 Apr 2017 [cit. 2018-08-10]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/news/2017/apr/13/who-are-the-new-jihadis>

SHAHEEN, Kareem. Muharrem İnce concedes defeat to Erdoğan in Turkey elections: CHP politician vows to continue fighting one-man rule in opposition during Ankara speech [online]. 25 Jun 2018 [cit. 2018-07-12]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2018/jun/25/muharrem-ince-concedes-defeat-to-erdogan-in-turkey-elections>

Statement by HR/VP Mogherini and Commissioner Johannes Hahn on the elections in Turkey [online]. 25.6.2018 [cit. 2018-07-11]. Dostupné z: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/47282/statement-hrvp-mogherini-and-commissioner-johannes-hahn-elections-turkey_en
The Implications of Turkey's Referendum [online]. April 12, 2017 [cit. 2018-07-11]. Dostupné z: <http://www.electionguide.org/digest/post/17587/>

TOKSABAY, Ece a Tuvan GUMRUKCU. Turkey's Erdogan wins presidential election, opposition yet to concede [online]. JUNE 24, 2018 [cit. 2018-07-21]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-turkey-election/turkeys-erdogan-wins-presidential-election-opposition-yet-to-concede-idUSKBN1JJ16V>

TUNÇAY, Mete. "Kemalism." In The Oxford Encyclopedia of the Islamic World. Oxford Islamic Studies Online. Aug 8, 2018. <http://www.oxfordislamicstudies.com/article/opr/t236/e0440>

Turecký prezident sľubuje sociálnu spravodlivosť či silnú ekonomiku [online]. 6.5.2018 [cit. 2018-07-22]. Dostupné z: <https://svet.sme.sk/c/20820008/erdogan-zverejnil-volebny-program-budeme-sa-snazit-o-clenstvo-v-eu-tvrdi.html#ixzz5MQngDorE>

Turkey coup: What is Gulen movement and what does it want? [online]. 21 July 2016 [cit. 2018-07-17]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-36855846>

Turkey Government Budget [online]. 2001-2018 [cit. 2018-07-11]. Dostupné z: <https://tradingeconomics.com/turkey/government-budget>

TURKEY: Türkiye Büyük Millet Meclisi (T.B.M.M) (Grand National Assembly of Turkey) [online]. 12 July 2018 [cit. 2018-08-07]. Dostupné z: http://archive.ipu.org/parline-e/reports/2323_A.htm

Turkey's Erdogan: Democracy's Savior or Saboteur? [online]. April 14, 2017 [cit. 2018-07-11]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2017/04/14/world/europe/turkey-erdogan-democracy-referendum.html>

URAS, Umut a CHUGHTAI Alia. Turkey election: All you need to know about the June 24 polls: Al Jazeera takes an in-depth look at the June 24 snap election in Turkey with all the major players. [online]. 24 June 2018 [cit. 2018-08-08]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/indepth/interactive/2018/06/turkey-elections-june-24-polls-180611104841735.html>

VENEZIANI, Leonardo. IF ERDOĞAN HAS A BOSS, IT MUST BE DOĞU PERİNÇEK [online]. 11/02/2018 [cit. 2018-07-22]. Dostupné z: <http://www.vocaleurope.eu/if-erdogan-has-a-boss-it-must-be-dogu-perincek/>

WEISE, Zia. Erdoğan, the new Atatürk: A nearly century-old reverence for the father of modern Turkey is being replaced by a doctrine shaped by and centered on its president. [online]. 12/26/16 [cit. 2018-08-08]. Dostupné z: <https://www.politico.eu/article/recep-tayyip-erdogan-new-ataturk-turkey-coup-eu/>

WEISE, ZIA. Turkey's opposition might actually have a chance: Firebrand physics teacher brings the fight to Erdoğan in Sunday's snap election [online]. 6/21/18 [cit. 2018-07-13]. Dostupné z: <https://www.politico.eu/article/muharrem-ince-turkey-election-opposition-might-actually-have-a-chance/>

YILMAZ, Battal. The Presidential System in Turkey: Opportunities and Obstacles. London: Palgrave Macmillan, 2018. ISBN 978-3319712666.

ZAHEDI, Dariush a BACIK, Gokhan. Kemalism Is Dead, Long Live Kemalism: How the AKP Became Atatürk's Last Defender [online]. April 23, 2010 [cit. 2018-08-08]. Dostupné z: <https://www.foreignaffairs.com/articles/turkey/2010-04-23/kemalism-dead-long-live-kemalism>